

Migratie, Samen leven en Geloven: DOORDENKERTje

Ter gelegenheid van Werelddag van Migranten en Vluchtelingen, 24 september 2023

Dit DOORDenkertje werd geschreven door ds Lianne de Oude en ds Ina Koeman

Het derde DOORDENKERTje in 2023 van MiSaG. De naam van de VPKB-werkgroep MiSaG betekent: 'Migratie, Samenleven en Geloven'. Vroeger werden we 'Migrantencommissie' genoemd. De tijd is allang voorbij dat we als 'witte kerk' spraken over het 'opkomen voor migranten'. Onze gemeenten zijn op vele plaatsen superdivers, en tonen aan dat het gaat om samen met alle zwarte, witte en nog anders gekleurde mensen op te komen voor een rechtvaardige, vreedevolle samenleving vanuit een gemeenschappelijk geloof. Het derde DOORDENKERTje van dit jaar spitst zich toe op 24 september, de Werelddag van Migranten en Vluchtelingen.

Inleiding: Woorden wégen en wóórdén wegen!

Beelden zetten mensen vast. Kunnen zelfs ontmenselijkend werken.

Over beelden en woorden en hun gevolgen schreef Remco Campert het gedicht : *Vluchtelingen* (uit: *Open ogen*, De Bezige Bij, 2017. Remco Campert overleed op 4 juli 2022 op 92-jarige leeftijd.)

Vluchtelingen worden bij voorkeur vertoond
voor het prikkeldraad van een land in Europa
dat zijn grens gesloten houdt

vluchteling
het is zo'n veilig woord
je vergeet bijna dat het een mens is
eens vol van het licht van zijn toekomst
verknald door het streven
van een machtsbeluste dictator

mensen knippen gaten in prikkeldraad
zwaarbewapenden houden hen tegen
onmenselijkheid viert triomf

Hierom en om nog zoveel meer werken we met MiSaG aan het project: Woorden wegen.

We leren samen met mensen in onze kerk en in onze samenleving over wat woorden en beelden met mensen doen. We leren op een andere manier spreken en handelen door met elkaar op weg te gaan en we geloven dat 'Bijbels geloof' daarbij kan helpen.

Op 27 april 2023 organiseerden we daarom een studie- en ontmoetingsdag rond dit onderwerp. We maakten kennis met Willemijn Piksen, die haar masterthesis theologie schreef over 'de andere plek'. Willemijn hield een korte introductie over haar thesis en de bijbehorende documentaire, die zij had gemaakt samen met jongeren-op-de-vlucht van de Jongerenwerking van het Protestants Sociaal Centrum in Antwerpen. Zij bracht hen in haar onderzoek in contact met studenten uit de buurt waarin de Jongerenwerking ligt.

Haar thema was: 'De andere plek':

- Wie bepaalt wat 'de andere plek' is?
- Wat is de betekenis van de andere plek, voor degenen voor wie die plaats 'de plek' is waar zij tot leven komen?
- Wat betekent het denken hierover voor de kerkelijke diaconie?
- Wie bepaalt wie 'anders' is?
- Hoe zit het met macht? De macht van de benoemenden over de benoemden?
- *Welke rol mag verontwaardiging spelen in het 'weggezet worden als de ander'?

We keken samen naar een fragment van de documentaire, dat ons allen zeer uitdaagde en bewust deed worden van heel wat zogenaamde 'vanzelfsprekendheden'. Daarna praatten we door over de filmfragmenten en deelden we eigen ervaringen en inzichten. Een bijzonder leerrijke voormiddag, die in de namiddag gevolgd werd door een gedachtewisseling over wat dit thema in onze kerk zou kunnen betekenen.

In dit DOORDENKERTje vindt u enkele fragmenten uit de film, een stukje uit het verslag dat journaliste Janine Meijer maakte over de voormiddag en een paar reacties van enkele deelnemers aan de studiedag.

Aan het einde van dit DOORDENKERTje staat nog een kort stukje uit het interview met Willemijn's thesisbegeleider Dr Erica Meijers, docent en onderzoeker aan de Protestantse Theologische Universiteit in Nederland, die speciaal voor deze gelegenheid uit Amsterdam was gekomen voor twee dagen.

We houden u op de hoogte over het leerproces dat we met de VPKB en onze eigen Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies volgen.

De film

Fragment 1: Mohammed: "Ik voel mij hier niet helemaal buiten, maar ook niet helemaal binnen. Ik heb Belgische vrienden en een goed contact met sommige van die vrienden. Maar toch blijft er een afstand die moeilijk te overbruggen is. Dat komt door mijn cultuur."

"Maak je deel uit van de Belgische cultuur? Waar plaats je je in de cirkel?"

"Misschien nog tot hier. Dan is het goed voor mij. Want wat ik ben en wat ik had dat wil ik ook blijven hebben. Ik wil mij ook niet veranderen door waar ik woon. OK, ik ken de regels wel, ik ken alles, ook van de samenleving en zo; maar voor mezelf zou ik gewoon tot hier willen en dan is het goed. Ik wil gewoon mezelf blijven en ik ben nu eenmaal anders dan de mensen die hier zijn opgegroeid.. Je kan niet anders worden en dat wil ik ook niet! Maar dat wil niet zeggen dat er soms, vaak onbewust, dingen gebeuren die mij tot lachen en denken dwingen. Ik

geef een voorbeeld. Als ik Arabisch praat gebruik ik soms Nederlandse woorden. Ik vind dat grappig, maar het is zo. Ja, ik woon hier al zes jaar en gebruik de taal, en soms als ik met mijn broer praat, schakelen wij onbewust over naar de Nederlandse taal. En dan stel ik vast dat ik steeds meer Belgisch word... Ja, integratie hé!"

Fragment 2: Chérif: "Integratie, dat woord hoorde ik veelvuldig toen ik hier aankwam. Dat ik mij moet integreren, dat ik mij echt moet gedragen als een Belg. Dat is integratie. Maar, hoe kan ik mij gedragen als een Belg? Ik ben geen Belg. Dus vond ik dat allemaal een beetje vreemd. Ik dacht ok, moet je niet gewoon het verschil aanvaarden en toch geen problemen hebben met mekaar; de andere gewoon accepteren zoals hij is. Integratie op zich vind ik helemaal niet slecht, maar je moet niet verwachten van mij dat ik niet meer mezelf kan zijn omdat ik hier woon. Dat vind ik een beetje overdreven. Ik kan niet veranderen als ik van Afrika kom. Daar kom ik vandaan en dat zal altijd zo blijven. Dat zal nooit veranderen."

Uit het verslag van Janine Meijer

Het gehele verslag vindt u binnenkort op onze webpage, in dit DOORDENKERTje vindt u enkele saillante punten:

'Taal is macht' en als je op een gelijkwaardige manier wilt spreken met en over mensen met een migratieachtergrond moet je je daar zeer bewust van zijn. De zoektocht naar betere begrippen of een andere terminologie is een zoektocht naar gelijkwaardigheid in de woordenschat die je gebruikt. Begrippen drukken vaak (onbedoeld) een machtsrelatie uit.

'Maak van de nieuwkomer niet te snel een machteloze'. Daarmee doe je de persoon te kort. Die confronteert jou met een spiegel en heeft op die manier ook een bepaalde macht. Behoed jezelf voor versimpeling of voor het narratief van de 'zielige vluchteling'.

'Wie bepaalt de norm of wie bepaalt de regels?' Je kan mensen oprecht verwelkomen in je gemeenschap, maar onbedoeld of onbewust opleggen hoe het samenleven of het samen vieren moet gaan. Je mag aan mijn tafel zitten, maar ik bepaal wat er op je bord komt. Is dit werkelijke gelijkwaardigheid?

'Gelijkwaardigheid gaat over dat iemand niet alleen mee aan tafel mag zitten, maar ook mag bepalen wat er wordt gegeten'. Of anders gezegd: bijvoorbeeld welke liederen er worden gezongen (dit was een praktijkvoorbeeld dat tijdens het gesprek genoemd werd). Deze stap is voor sommige mensen in een geloofsgemeenschap die gehecht zijn aan tradities en gebruiken moeilijk. Het voelt voor sommigen bedreigend om tradities te veranderen of in vraag te stellen. Hoe ver moet je gaan om met deze gevoelens rekening te houden?

'Hoe ga je in gesprek met iemand met een migratieachtergrond?' Belangrijk is om te zoeken naar iets gemeenschappelijks. Wat verbindt ons? Misschien zien we er anders uit, maar hebben we wel kinderen in dezelfde leeftijd? Of wonen we in dezelfde stad? Of houden we van dezelfde hobby. Als je het gesprek daarover laat gaan, zorg je voor gelijkwaardigheid. Als je aan iemand vraagt waar die vandaag komt, plaats je die onmiddellijk in een hokje van 'de ander' en dat is niet gelijkwaardig en voelt voor diegene met een migratieachtergrond niet fijn.

Reacties van deelnemers

Om een indruk te geven, wat deze dag voor de deelnemers betekende, stelden wij aan enkelen van hen de volgende vragen:

1. Wat was er voor jou nieuw op deze dag?
2. Wat heeft je het meeste aangegrepen?
3. Wat blijft je belangrijkste leerpunt?
4. Wat kan onze kerk (VPKB) met de bevindingen van deze dag doen?
5. Hoe wil/kun jij daaraan bijdragen?

Enkelen antwoordden zeer uitgebreid, anderen wat korter. Hieronder vindt u een compilatie, maar de verschillende verslagen kunt u op een ander moment op onze webpage vinden.

Mevrouw Gladys Neh (kerkenraadslid Boechout): “Ik heb zelf een migratieachtergrond, de fragmenten van de documentaire komen mij bekend voor. We wonen en leven in een superdiverse samenleving, maar er wordt steeds een onderscheid gemaakt tussen de bevolking. De migranten worden meestal gezien met een negatieve connotatie”.

Ds Douwe Boelens (predikant Brussel): “Als ik terugdenk aan de studiedag, bedenk ik me dat onze ontmoeting in eerste instantie iets ongemakkelijks had. Alle deelnemers waren zich, denk ik, bewust van de gevoeligheid van het onderwerp. Hoe kun je andere mensen benoemen zonder ze te benadelen, zonder ze te labelen? Hoe vind je woorden voor mensen waarmee die mensen niet worden onderworpen aan de macht van degene die de woorden over hen uitspreekt? Je hebt eigenlijk een divers gezelschap nodig om die vraag expliciet te stellen en om je bewust te worden van de macht die woorden en benamingen hebben... En voor al deze dingen was deze dag bedoeld. Heel goed dus, dat dit iets ongemakkelijks had.”

“Zelf vind ik dat we ons bewust moeten zijn van de valkuilen in het spreken van mensen over elkaar, over migratie, over diversiteit in de samenleving... Vooral degenen die de dominante taal en cultuur het best beheersen, kunnen met hun woorden een kwalijke invloed uitoefenen op hoe andere mensen zichzelf zien. Tegelijkertijd vind ik ook dat we niet te verkramppt moeten zijn als het gaat om het kiezen van onze woorden. In menselijke communicatie ontstaan vaak misverstanden en soms ook ongelukken; dat moet ons niet beletten om te blijven praten met elkaar. Het spreken ‘met andere woorden’, met woorden die de ander ruimte geven, heeft oefening nodig. Daar moet dus aan gewerkt worden.”

Mevrouw Dini van Os (lid Antwerpen Oost):

“Vergeet nooit hoe belangrijk de eigenheid van de ander is. Laat de ander ook vragen aan jou mogen stellen. Probeer niet om altijd de vragende partij te zijn, stel je vooral open op voor de mens uit een andere samenleving, cultuur, religie.”

Mevrouw Veronica Brunswijk (kerkenraadslid

Gent Noord): “Wat mij het meest heeft aangegrepen is dat er serieus wordt nagedacht over migratie in de kerk (VPKB). En dat er ook daadwerkelijk samen wordt gezocht naar

mogelijkheden om migranten een plaats te geven of zich thuis te laten voelen in de kerk. Voor mij is het belangrijkste de betrokkenheid en participatie van mensen met migratie-achtergrond in activiteiten van de kerk.”

Reactie van Dr Erica Meijers

We moeten ons – in kerk en samenleving – bewust worden van frames en vooroordelen. Als we écht aan een andere wereld willen werken, dan moeten we ons afvragen wat we elkaar te bieden hebben als mensen met verschillende achtergronden, tradities, geschiedenissen, geloven en culturen. Mogelijkheden om elkaar echt te ontmoeten zijn daarom heel belangrijk. Mensen veranderen pas als ze echt ‘iemand anders’ leren kennen. Er moeten meer persoonlijke ontmoetingen komen.

We moeten ons veel meer bewegen in de rafelrand, waar het een chaos is, want daar gebeurt het. Daar kunnen verbeelding en creativiteit groeien. Je hoeft je niet persé helemaal te identificeren met de ander, als je maar erkent dat de ander in zijn andersheid net zoveel waard is als jij. Laat de ruimte aan de ander om anders te zijn. Vaak kent de ander jou beter dan dat jij de ander kent!